

rior té alguns trencs. Els elements que la decoren, en rebaix o en relleu, a partir de la part inferior, són els següents: una cartela gravada; una roseta de sis fulles o radis, en relleu, inscrita en un cercle rebaixat; un creixent amb les puntes cap amunt, també en relleu, i inscrit igualment en un semi-cercle rebaixat; una svàstica a l'esquerra i tres puntes de llança amb la punta cap a dalt a la dreta; i a la part superior una inscripció ibèrica de la qual són visibles les lletres **ANH** seguides d'una altra, dubtosa i esborrada. L'estela acaba per la part superior per un cantell mal tallat i és possible que estigui també per aquí escantonada, però no trencada. L'interès d'aquesta estela és remarcable no sols per ella mateixa, sinó també per autenticar l'estela del mateix gènere i decoració emparentada trobada a Barcelona (1), de l'autenticitat de la qual es dubtava, ja que sols se'n conserven dibuixos antics i no se sap si ha estat destruïda o sols foraviada.

Els tres signes visibles a l'estela de Badalona es troben en els alfabetos de les inscripcions monetals catalanes tal com lògicament era d'esperar. La inscripció devia tenir caràcter funerari i devia reduir-se al nom del difunt o una breu invocació. En la decoració de l'estela són remarcables a més de la roseta i el creixent, possiblement símbols de caràcter religiós, les puntes de llança que trobem en tantes esteles de l'Aragó (2), el significat de les quals es pot deduir d'un text d'Aristòtil (3) que ens diu que es posaven sobre la sepultura tantes puntes de llança com enemics morts en combat pel cabdill o guerrer difunt. — JOSEP DE C. SERRA-RAFOLS.

Les inscripcions paganes de la necròpolis romano-cristiana de Tarragona

Les excavacions de la Necròpolis romana-cristiana de Tarragona han augmentat notablement la sèrie d'inscripcions paganes de la capital de la *Hispania Citerior*, ja força rica de monuments d'Epigrafia clàssica (4).

En el nostre recull donem les inscripcions trobades fins a la data corresponent al present volum de l'ANUARI, amb un conjunt de prop de 60 peces senceres o poc fragmentàries i una altra seixantena de fragments més o menys importants.

La major part han estat editades en les Memòries de les excavacions que publica la *Junta superior de Excavaciones y Antigüedades*; una primera sèrie, en un estudi del Sr. P. Beltran, que integra la Memòria presentada pels enginyers de la fàbrica de tabacs: *Inscripciones halladas en las obras para la nueva fábrica de tabacos de Tarragona*. Memòria núm. 6 (88 de l'ordre general) de l'any 1925-26 (Madrid 1927), pàgs. 9-61. I les demés en tres Memòries presentades per Mn. J. Serra i Vilaró. *Excavaciones en la Necròpolis romano-cristiana de Tarragona*, Memòria núm. 1 (93 de l'ordre general), de 1927 (Madrid 1928); núm. 6 (104) de 1928 (Madrid 1929) i núm. 7 (111) de 1929 (Madrid 1930). L'edició d'algunes de la primera sèrie fou repetida en el volum VII (1921-1926) d'aquest ANUARI (AIEC), pàgs. 100-103 i 287-290, i una (el núm. 58) pel Dr. J. Vives als *Analecta Sacra Tarraconensia*, IV (Barcelona, 1928), pàgs. 265-269: *Inscripciones de la Necròpolis romano-cristiana de Tarragona*.

Poquíssimes — els núms. 38, 40, 44, 54, 84, 93, de 114 a 118 i 121 — potser perquè passaren desapercibudes als directors de la primera campanya d'excavacions, han restat fins ara inèdites.

Una bona part d'aquestes inscripcions no són funeràries — unes 25 són honoràries o sacres — les quals procedeixen de les ruïnes de la ciutat i foren emprades en la necròpolis cristiana en època relativament tardana. Per les restants, encara que sepulcral, no és documentat que procedixin d'una necròpolis pagana que hagués ocupat una part d'aquesta àrea (5); foren preses de sepulcres pagans abandonats i els cristians se'n serviren, com de les anteriors, per a material de construcció de les tombes llurs.

(1) HÜBNER: *Monumenta linguae ibérica*, inscripció IV, pàg. 143.

(2) CABRÉ, J.: *Estelas ornamentadas ibéricas del Bajo Aragón*. ANUARI, VI, 1915-20, pàgs. 629-641.

(3) *Política*, VII, 2, 6. Vegeu el treball citat de Cabré, pàg. 637.

(4) Vegeu el *Corpus Inscriptionum Latinarum (CIL)*, vol. II, núms. de 4071 a 4451 i de 6071 a 6143.

(5) Ço que és probable, puix hom hi trobà monuments indubtablement pagans (cfr. *Necròpolis cristiana de Tarragona*: ANUARI DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, VII, 1921-26 (Barcelona 1932, figs. 201-203), i el Sr. Beltran, en el seu estudi de les inscripcions, ja citat, pàg. 11, parla d'urnes cineràries de terra cuita trobades en aquesta àrea.

Per això les dades cronològiques, que ens ofereix el nostre recull d'inscripcions, tenen un interès molt relatiu per a l'estudi de la necròpolis. Val la pena, però, de fer-les remarcar per la importància que tenen per a la cronologia del conjunt i per la datació d'algunes formes paleogràfiques i altres particularitats epigràfiques.

Els núms. d'1 a 4 porten dates certes pels noms dels emperadors als quals es refereixen. El número 1 de Vespasià (a. 69-79), en bella capital quadrada; el núm. 2 de Caracalla, i precisament de l'any 217, la qual ofereix un punt de comparació interessantíssim, per la seva paleografia molt semblant a la dels núms. 8, 22, 46, 87 i el núm. 94 del recull del Dr. Vives; el núm. 3 d'Ulpia, esposa de Valerià (a. 270-75), de paleografia singular pel seu caràcter rústic i cursiu; i el núm. 4 dels emperadors Dioclecià i Maximià (a. 286-305), amb el nom d'un president de la província desconegut que, per això, no permet precisar més la data de la pedra. Altres dues el núm. 42 d'un *donatus ab imperatore Hadriano* (a. 117-138) i el núm. 29 d'un llibert de Septimi Sever i Caracalla (a. 198-208), ens donen una data aproximada posterior, no de molt, als emperadors que anomenen.

Aquestes dates ens forneixen un índex cronològic de la nostra sèrie d'inscripcions: la major part són del segle III; cap no va més enllà dels primers decennis del segle IV, i algunes poden assignar-se als segles I i II (núms. 19, 26, 27, 32, 38, 39, 42, 50, 60, 63, 72, 76, 91, 92 i 97).

De les altres particularitats del text, que s'enquadren completament en les característiques ja conegudes de l'epigrafia tarragonina, podem fer notar que els noms més freqüents són *Aemilius* (núms. 8, 9, 10, 11, 12), *Aurelius* (núms. 16, 17, 22, 45), *Fabius* (núms. de 36 a 44), *Flavius* (números de 45 a 48), *Iulius* (núms. 4, 20, 56, 71, 83, 84), *Valerius* (núms. 40, 56, 87, 88, 89). Són nous per a Tarragona *Bombius* (núm. 22), *Hortia* (núm. 53), *Lauriola* (?) (núm. 94), *Plautia* (número 29), *Satt(ianus)* (núm. 5), *Fannius* (núm. 87), *Luceia* (núm. 86), *(Mate)rnius* (?) (número 63), *Munnia* (núm. 64), *Paccius* (núm. 67), *Papirius* (núm. 33), *Rufidius* (núm. 76), i *Satria* (núm. 79); els cinc primers ho són també per a Espanya.

Quant a *càrrecs i oficis* notarem només la forma singular de la magistratura de les *sacrae cognitiones: advoc(atus)fisci sacrar(um) cogn(itionum) Hisp(aniarum) trium* núm. 22). La interpretació que proposem al núm. 7, v. 1, *Dan[ista]* (=foenerator), no té més valor que el d'una insinuació. Notem també l'ofici de *copone de picaria fonte* (núm. 58), més interessant encara per la indicació local, altrament desconeguda.

Es interessant la frase *hic in cupa requiescit* del núm. 58, que de primer antuvi podria fer creure, pel mot *requiescit*, que es tracta d'una inscripció cristiana; ens dona també el nom de *cupa* per a indicar la sepultura, molt freqüent sobretot a l'Àfrica però no nou per a Espanya (1).

La frase *ad fines tumulo exornando curavit* (núm. 87), és més singular per la forma que no pel contingut; és difícil explicar el valor de *ad fines*. Més difícil és encara el sentit de la frase *tota faras habitas* i del text que segueix de la inscripció núm. 86, v. 6-7.

El fragment núm. 97, tant amb els suplementes que proposa Mn. Serra: *(L)egio Apol(lin)aris*), com segons la nostra interpretació, *(Coll)egio apol(lin)arium*), té igualment un interès de novetat.

Respecte al pla i mètode del nostre recull, no hem cregut necessari dividir les inscripcions segons la classificació que en fa el *Corpus*: no valia la pena per un centenar d'inscripcions. Hem posat en primer lloc, segons ordre cronològic i acompanyades de reproduccions fotogràfiques, les inscripcions datades; les demés segueixen per ordre alfabètic dels noms. En últim lloc hem deixat les inscripcions gregues.

En les notes de cada inscripció no hi hem posat el lloc on es troba actualment, com sigui que totes són al Museu de la Necròpolis. — PERE BATLLE I HUGUET, Prev.

(1) C. I. L., II Supp., 6178, i FIRA, F.: *Lápidas romanas recién halladas en Barcelona* (Revista Histórica, III, pàg. 133).

1. Cip de pedra de llisós, de $0,67 \times 0,65 \times 0,57$ m.; lletres de 14 cm. en la primera línia, en les demés de 2 cm.

D I V O
VESPASIANO
M·ACILIVS
NYMPHODOTVS

a. 69-79.

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 3, pàg. 92, lám. L, 2.

v. 3. Vegeu al *CIL*, II, 4094, una inscripció del mateix personatge, dedicada a un «*Divo Augusto*», atribuïda generalment a Octavi August.

2. Gran llosa de marbre blanc amb inscripció fragmentària a la part dreta; amida $2,15 \times 0,84 \times 0,02$ m.; les lletres fan de 10,7 a 12 cm. d'alçària; les de la primera ratlla fan 14 cm

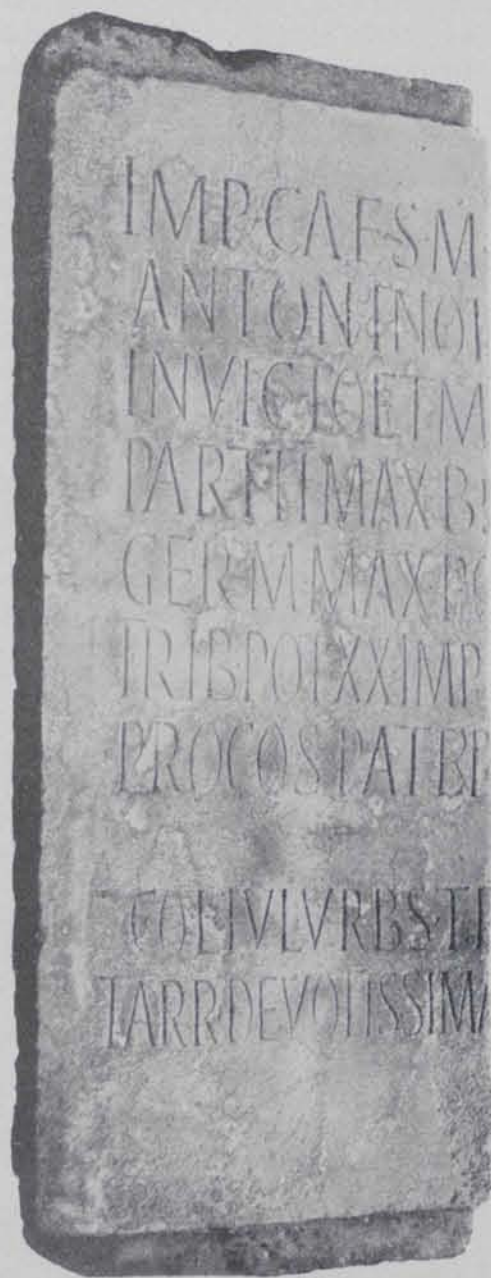
IMP·CAES·M·Aurelio
ANTONINO Pio Felici
INVICTO ET·Max aug
PART·II·MAX·BRitan max

5.) GERM·MAX·PONTif max
TRIB·POT·XX·IMP III cos. IV
PROCOS·PATRI patriae

COL·IVL·VRBS·TRIumphalis
TARR·DEVOTISSIMA num. eius

a. 217.

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 49, lám. XLV, 2.

3. En un cip de llisós, de $0,955 \times 0,55 \times 0,52$ m.; lletres de 3,5 a 6,5 cm.

Amb els noms martellejats. Paleografia molt rústica i grafida a punxó.

En una cara lateral del cip hi ha la inscripció n.º 32.

5.) DOMINAE SANCTISSIMAE
VLPIAE SEVERINAE PISSIMAE
AVG CONIVGI DN
IMP CAES LVC DOMITI AVRELI
ANI in VIC AVG MATRI CAST
ET SENATVS ET PATRIAE
MASIDONIVS VERVS FAVEN
TINVS VP A STVDIIS AVG NVMI
NI MAIESTATI QVAE EORVM
DICATISSIMVS

a. 270-275.

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 11, pàg. 97, làmina LIV, 2.

v. 2. Hom coneix varies altres inscripcions dedicades a la mateixa Augusta: *CIL*, III, 472; V, 29, 3330; IX, 2327; XI, 2099, en cap de les quals hi ha els noms martellejats.

v. 4-5. Rarament fou esborrat el nom d'Aurelià; vegeu-ne, però, algun cas a *CIL*, III, 7586; V, 4519.

4. Gran llosa de marbre blanc de $1,25 \times 0,695 \times 0,045$ m.; les lletres amiden 5,5 cm.

5.) SANCTISSIMI Δ AETERNIQVAE Δ IMPERATOres *Caesares*
CAIVS Δ VALERIVS Δ DIOCLETIANus *P. F.*
MARCVS Δ AVRELIVS Δ VALERIVS Δ MAXIMIANus *P. F.*
INVICTI Δ AVGVSTI Δ
PORTICVM Δ IOVIAE Δ
FIERI Δ IVSSERVNT
IVLIVS Δ VALENS Δ V Δ P Δ P Δ H Δ C Δ DEVOTIs (*simus*) *numi*
NI Δ EORVM Δ CVRAVIT Δ ET Δ DE *dicavit.* a. 286-305.

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 27, làm. XLIV.
v. 7. *V(ir) p(erfectissimus) p(raeses) p(rovincia) h(ispaniae) c(iterioris)*. Es tracta d'un president desconegut.

5. Fragment de calissa del país, de $0,33 \times 0,21 \times 0,06$ m.; lletres de 2,7 a 4,3 cm.

ACHAIDI
vix. AN · XXX
L · PRIMVS MARITAE
op TIMAE · L · S · C · SATT · MERCAT

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 43, pàg. 42.
v. 1. Beltran llegí erradament CHATIDI.
v. 3. Nexa de les lletres MA, RI i AE de MARITAE.
v. 4. Beltran proposa l'explicació *L(ocus) S(epulturae) C. Satt(rieno) M(ercatori) (emptum ?)*, que no és, però, prou clara. Nosaltres supliríem el nom així: *Satt(iano)*; cfr. H. DESSAU, *Inscriptiones Latinae selectae*, 7217. Nexes de les lletres TI i MA d'OPTIMAE i de ME de MERCAT.

6. Fragment de pedra calcària del país, de $0,24 \times 0,14 \times 0,02$ m.; lletres de 4 a 4,5 cm.

P · AEL · E ..
P · AEL · VItalis (?)

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 43, pàg. 111, làm. LXIII, 18.
v. 2. Cfr. *CIL*, II, 485, un *P. Aelius Vitalis*, *Aug. lib.*, de Mèrida.

7. Dos fragments de marbre blanc, els quals amiden junts $0,45 \times 0,245 \times 0,032$ m.; les lletres són de 2 a 2,5 cm.
Amb ratlles auxiliars.

OP .. DAN ..
AELIA · SEVERA
MARITO
OPTIMO

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 54, làm. XLVII, 1.
v. 1. Es difícil de completar aquests fragments de paraules, les quals potser es refereixen als càrrecs del marit de la dedicant; al *Thesaurus linguae Latinae*, V₁, 35, hom troba algun exemple de *danista* o *danistarius* (= *foenerator*), cfr. *CIL*, III, pàg. 951; i de *dannus* (= *curator vici*), cfr. *CIL*, XIII, 4228.

8. Cip en pedra calissa del país, de $0,87 \times 0,53 \times 0,42$ m.; lletres de 4,3 a 4,5 cm.
Lletres força bones, comparables a les del n.º 2, de Caracalla.

D   ▼   M
AEMILIAE · TRYPHOSAE
ANN · XIII
C AEMILIVS CHRESIMVS
5.) ET CHRESCENTINA
FILIAE · KARISSIMAE

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 13, pàg. 99, làm. LV, 2.
v. 2. Nexa de les lletres PH i AE de TRYPHOSAE.
v. 4. Nexa de les lletres LI d'AEMILIVS i de HR i MV de CHRESIMVS.
v. 5. Nexa de les lletres HR de CHRESCENTINA.

9. Llosa de marbre blanc, mutilada pels costats, però que té íntegra la inscripció; amida $0,55 \times 0,35 \times 0,03$ m.; les lletres de 2 a 2,5 cm.

Y D Y M Y
L Y AEMILIO VALENTI Y ANT
VERNACLA Y MATER
INFELICISSIMA FI
5) LIO PIENTISSIMO
ET OBSEQVENTISSI
MO QVI VICSIT ANN
IS Y XXII MESIBVS Y II Y
Y B Y M Y F Y

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 15, pàg. 26.

v. 1. Vegeu a *CIL*, II, 2675, una altra inscripció amb els mateixos noms. Nexes de les lletres AE d'AEMILIO i NT d'ANT(ONIA); altres exemples d'abreviació d'aquest nom al DESSAU, III, pàg. 15.

v. 7-8. Notar la grafia de *vicsit* i *mesibus*, que junt amb el caràcter poc ferm de la paleografia demostra que aquesta inscripció és força tardana.

10. Fragment de cip en pedra calissa del país, de $0,30 \times 0,18$ m.; lletres de 7 cm.

P · AEMilio

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 4, pàg. 16.

11. Tres fragments de marbre blanc

a) $0,13 \times 0,20$	} $\times 0,35$ m.; lletres de 3,5 a 4,5 cm.
b) $0,21 \times 0,22$	
c) $0,23 \times 0,10$	

Al dors té els fragments del n.º 61.

	A e MILio	
b.)	A / BINO	a.)
	? HerMIO ni	
	A . . . . I · P	
	NA	
c.)	O	
	T	

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 14, pàg. 25.

12. Fragment de marbre blanc, de $0,105 \times 0,17 \times 0,025$ m.; lletres de 3,2 a 3,3 cm.

aEMilius (?)
AEAP
TMP
V

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 107, pàg. 123, lám. LXIV, 21.

13. Cip en pedra calissa del país; la cartela amida $0,21 \times 0,30$ m.; les lletres de 3 a 4 cm.

IOVI
L · S · AGATON
V · S · L · M

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 3, pàg. 16.

v. 2. Indubtablement *L. S(abinius)* o semblant; cfr. *CIL*, II, 8508, 8511, inscripcions d'igual caràcter.

v. 3. *V(otum) S(olvit) L(ibens) M(erito)*.

14. Fragment de marbre blanc, de $0,20 \times 0,16 \times 0,02$ m.; lletres de 2 a 2,5 cm. Paleografia poc regular i amb tendències al caràcter rústic. Escrita en el dors de la inscripció n.º 62.

D · m
ALPHIVS ·
PHIO · Marito (?)
POPILIAE ·
5.) VXORI · BENE me
RENTIBUS

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 16, pàg. 26.

AIEC, pàg. 388, fig. 357.

v. 3. Sembla final d'un nom al qual ve dedicada la inscripció, potser *(Al)phio*.

15. Cip de pedra calissa del país, de $0,95 \times 0,60 \times 0,60$ m.; lletres de 3,5 a 5 cm.

ATILIAE L · F ·
VALERIANAЕ
ILERDENSI
ATILII ONESIMVS
5.) ET ALCYONE
PATRONAE IN
DVLGENTISSIM

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 11, lám. XLI, 1.

v. 4. *Atilii*, nom comú a tots els lliberts dedicants, com al n.º 93.

v. 5. Vegeu al *CIL*, II, 4288, una inscripció d'una «*Atilia Alcion*».

16. En la cartela d'un sarcòfag de pedra calissa del país; la cartela amida $0,78 \times 0,51$ m.; les lletres de 4 a 4,5 cm.

♡ D ♡ M ♡
AVRELIAE PIAE CONIVGI ♡
SANCTISSIMAE · ET · INCOMPA
RABILI AN ♡ XXX ♡ QVAE MECVM
5.) VIXIT AN ♡ P · M · XIII · MATER
LVTATI PISTI · LVXVRI · DVL
CIS SIT · TIBI TERRA · LEVIS
C · LVTATIVS PISTVS FECIT ♡

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 18, pàg. 27.

AIEC, pàg. 103, fig. 191.

v. 5. *Mater*, potser per *Matri*.

17. Tiolet d'alabastre grisenc, de $0,22 \times 0,34 \times 0,025$ m.; les lletres amiden 1,5 a 2 cm.

AVRELIO O
NESIMO CO
IVGI TEREN
(sic) ZIa ONesima
FECIt

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 25, pàg. 109, lám. LX, 7.

v. 2-3. *co/(n)iugi*.

18. Dos fragments de marbre blanc, que junts amiden $0,64 \times 0,14 \times 0,03$ m.; lletres de 3,5 a 4,5 cm.

AXSILIA · CN · I
AXSILIA · CN · L

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 12, pàg. 24.

Probablement d'una llista de noms de lliberts dedicants.

19. Cip de pedra de Sta. Tecla, de $0,91 \times 0,60 \times 0,585$ m., lletres de 4,5 a 5,2 cm.

BAEBIAE · T · F
GALLAE
SILVANI · GRA
NIANI
5.) FLAMINICAE
P · H · C
C TERENTIVS
PHILETVS
DOMO · ROMA

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàgs. 17-18, làm. XLII, 2.

v. 3-4. Vegeu al *CIL*, II, 4225, 4226 i 4609, altres inscripcions relacionades amb aquest personatge.

v. 8. Nexe de les lletres TV en PHILETVS.

20. Fragment de marbre blanc de $0,265 \times 0,28 \times 0,04$ m.; lletres de 4,5 a 6 cm.

HIC · Manet memoria (?)
BAEBIus
C · IVIus (?)

Inèdita.

v. 1. Vegeu un exemple d'aquesta frase al *CIL*, VIII, 2224.

v. 2. *Baeb[ius]*, nom força freqüent a Tarragona.

21. Fragment de marbre gris, de $0,13 \times 0,12 \times 0,02$ m.; lletres de 3,4 cm.

b AEBIVs

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 46, pàg. 43.

22. Cip de pedra llisós, de $0,93 \times 0,60 \times 0,535$ m., lletres de 2,5 a 6,2 cm.

M · B O M B I O
RVSTICO
V · E · PATR · PROV ·
ADVOC · FISCI
5.) SACRAR · COGN
HISP · TRIVM
ORDO · TARRAC
PATRON · OPTIMO
SVMP TVM · REMISIT
10.) M · AVRELIVS ROMANVS
OB PLVRIMA EIVS IN SE MERITA

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 6, pàg. 94, làm. LII, 1.

v. 3. *V(iro) E(gregio). Patr(ono) Prov(inciae).*

v. 4-6. *Advoc(ato) Fisc(i) | Sacrar(um) Cogn(itionum) | Hisp(aniarum) trium*, vegeu al *Thesaurus*, III, 1486, altres funcionaris de les *Cognitiones: magister, iudex*, però cap *Advocatus fisc(i)*; cfr. RUGGIERO, *Dizionario epigrafico*, I, 125. Preferim llegir *Hisp(aniarum) trium*, en lloc d'interpretar *His(paniae) P(rovinciarum) trium*, perquè no coneixem cap exemple d'abreviació d'*His(paniae)* amb aquesta forma.

23. Fragment d'una lloseta exagonal de marbre blanc; amida $0,25 \times 0,15 \times 0,02$ m.; les lletres fan 2,7 cm.

D M
C · CAECILIO
HERACLIDi . . . .

P. BELTRAN, *Memòria* 89, n.º 20, pàg. 29.

24. Cip de pedra de llisós de $0,95 \times 0,57 \times 0,51$ m.; lletres de 5,5 a 7 cm.

C · CAECILIO
C · F · GAL
POTITO
RAECIA IRENE
5.) FILIO

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 7, pàg. 95, lám. LII, 2.

v. 1. Nexe de les lletres LI de CAECILIO.

v. 4. L'edició de Mn. Serra, porta RAECIO. Nexe de les lletres NE d'IRENE. Vegeu al *CIL*, II, 4401, una inscripció dedicada a aquesta.

25. Pedestal en pedra calissa del país, de $1,08 \times 0,60 \times 0,56$ m.; lletres de 4,5 a 6 cm.

C CAECIL QVARTO
VET LEG VII GEM F
BF COS ORIVNDO
SICCAE VENERIAE
5.) SEMPR FABIANA
VXOR MARITO
INDULGENTISSIM
ET PRAESTANTISS
B · D · S · M

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 6, pàg. 19.

v. 1. Nexe de les lletres IL de CAECIL(IO).

v. 2. *Vet(erano) Leg(ionis) VII Gem(inae) F(elicis)*.

v. 3. *B(ene)f(iciario) co(n)s(ulari)*.

v. 4. «*Sicca Veneria*», l'actual *Schâk-Benar-el-Kéf*, de la *Numidia Proconsularis*.

v. 9. *B(ene) D(e) S(e) M(erito) o M(erenti)*.

26. Cip de pedra calissa del país, de $0,83 \times 0,60 \times 0,60$ m.; lletres de 3,2 a 6 cm.

L · CAECINAE
C · F · GAL · SEVERO
II VIR · Q
PRAEF · FABR
5.) PRAEF · COHORT · I
ET · ORAE MARITIM
L · BENNIVS · HERMES
OB PLVRIMA EIVS
IN SE MERITA

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 11, lám. XL, 2.

v. 1. Cfr. n.º 27, per una altra inscripció dedicada al mateix personatge, així com els núms. 4262 i 4281 del *CIL*, II.

v. 3. *Duumvir Q(uinquennalis)*.

v. 7. Nexes de les lletres NN de BENNIVS i ME i HE d'HERMES.

27. Cip de calissa del país, de $0,58 \times 0,57 \times 0,57$ m.; lletres de 3,7 a 5,5 cm.

L · CAECINAE
C · F · GAL · SEVERO
II · VIR · Q · FLAM · PRAEF
FABR · PR · ET · CHORT (sic)
5.) T · ET · ORAE · MARIT ·
DECVRIONES
LARVM

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 30, lám. XLII, 1.

v. 1. Es el mateix personatge de la inscripció anterior.

v. 3. *II (duumviro) Q(uinquennali)*.

v. 3-5. *Praefecto Fabr(um) Pr(ovinciae) et Chort(is), per Cohortis, I et orae marit(imae)*.

28. Fragment de marbre blanc, de $0,52 \times 0,40 \times 0,022$ m.; lletres de 3,6 cm.

d. M
 (?) *illi illius fil Na RN CANDIDO*
 . . . *tar RAC ITEM*
 . . . *RIS FABRVM*
 5.) . . . *IATIENSIVM*
 . . . *A SOLO PR...*
amico OPTimo

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 31, pàg. 108, lám. LXIII, 4.

v. 2. Les lletres ND i ID de CANDIDO en nexa.

v. 3. *[Tar]raco(nensi) item; TE d'ITEM* en nexa.

v. 4. Nexa en les lletres UM de FABRVM.

v. 5. Nexes en les lletres TI, EN i VM de la final IATIENSIVM.

29. Llosa de marbre blanc, de $0,52 \times 0,37 \times 0,035$ m.; lletres de 3 cm.

(coloma — garlanda — coloma)

C E I O N I A E · M A X I M A E Q V A E
 ET · A C H O R I S T A E · L I B · P L A V T I A E · D I V I
 V E R I · S O R O R I S · A N I M A E · S A N C T I S
 S I M A E D V L C I S S I M A E · I N N O C E N T I S S I M A E
 5.) A M A T R I C I · C O N P A R I S C V M Q V A V I X I A N N I S
 V I I · M E N S · I · Q V A E E T · I P S A V I X I T A N N I S · X X X · M
 X I · D I E B · V I I I · L · S E P · A V G G N N · L I B · P O L Y B I V S · C O M M
 P R O C · C · P H C C O N I V G I F I D E L I S S I M A E C A S T I S S I M A E

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 17, pàg. 100, lám. LIX, 2.

v. 1. *Ceionia*, lliberta de Plautia, porta, com és de regla, el nom del pare de la patrona, qui abans d'ésser adoptat per Adrià tenia els noms de *L. Caeionius Commodus*; cfr. KLEBS, *Prosopographia Imperii Romani*, I, 325, seg.

v. 3. *Plautia*, fou esposa del cònsol *Q. Servilius Pudens* (a. 166).

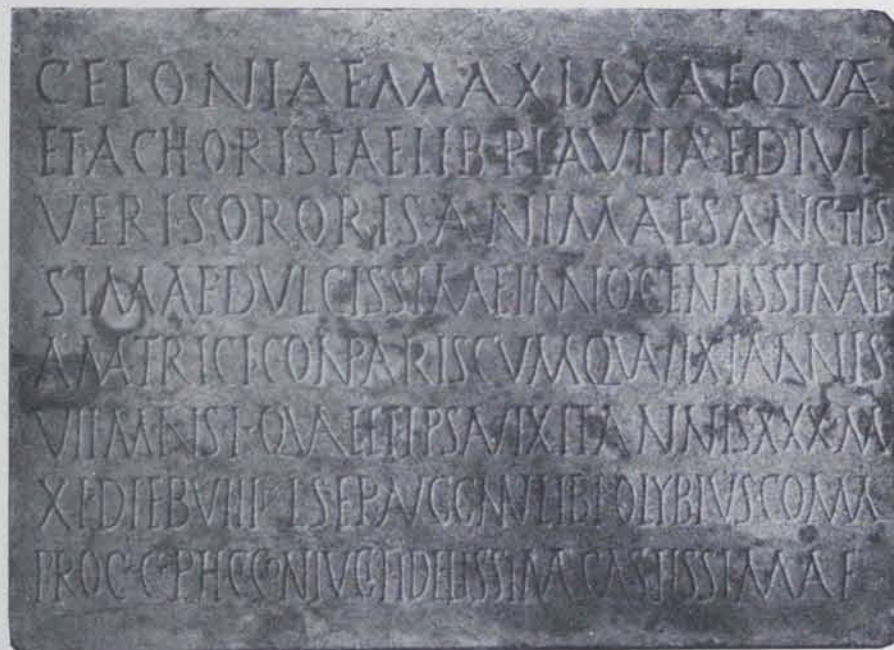
v. 4. Nexes de les lletres MA de DVLCISSIMAE i de NN, NT i MA de INNOCENTISSIMAE.

v. 5. Nexes de les lletres MA d'AMATRICI, NP de CONPARIS, VAV de QVA VIXIT i ANN d'ANNIS.

v. 6. Nexes de les lletres EN de MENS, VA de QVAE, AV de IPSA VIXIT.

v. 7. Nexes de les lletres AV i NN de AVGG (= *Augustorum duorum*) NN (*ostrorum*);

es refereix als emperadors *Septimi Sever* i *Caracal·la*, abans de l'associació de Geta (a. 198-208); MM de COMM(ODVS), també en nexa.

v. 8. *Proc(urator) C(astrensis) o C(aesaris) P(rovinciae) H(ispaniae) C(iterioris)*. Nexes de les lletres GI de CONIVGI i MAE de FIDELISSIMAE.

30. Fragment de marbre blanc de $0,11 \times 0,10 \times 0,018$ m.; lletres de 1,5 cm.

S·FILIO CArissimo
(?) *vix an tot*, M·I·CELSVS

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 91, làm. LIV, 9.

v. 2. Mn. Serra proposa la interpretació *M(itras) I(nvicto)* o bé *M(ense) I*; creiem més probable aquesta segona.

31. Llosa de marbre blanc, de $0,75 \times 0,60 \times 0,025$ m.; lletres de 4,5 a 6 cm. Lletre quadrada, força elegant; interpunció regular a punts triangulars.

C · CLODIO · C · LIB ·
AMARANTO ·
CINCIAE · L · LIB ·
SATVRNINAE
5.) C · CLODIVS · C · LIB ·
PRIVATVS ·
PATRONIS
ET · SIBI ·

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 21, pàg. 29.

v. 3-4. Són els noms d'un personatge de la Bètica. *L. Cincius Saturninus*; cfr. *CIL*, II, 5468.

32. Cip de pedra de llisós, de $0,95 \times 0,55 \times 0,52$ m.; lletres de 5,7 a 6,5 cm. Escrita en la part lateral del n.º 3.

C · CLODIO
CHARITONI
L · GAVIVS
SERVATVS
5.) AMIC · OPT

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 10, pàg. 96, làm. LIV, 1.

v. 2. NI de CHARITONI en nexa.

33. Llosa de marbre blanc, de $0,30 \times 0,30 \times 0,045$ m.; les lletres de 3 a 3,5 cm.

D M
CORN DE
CIMINA PA
PIRIO · SVCCESO
5.) MARITO · B · M
· FECIT ·

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 34, pàg. 38.

34. Inscripció martellejada d'un sarcòfag de calissa del país; la cartela amida $0,48 \times 0,50$ m.; les restes de lletres són poc més o menys de 4 a 4,5 cm.

D · M
CORNELIAE · TI
BERINE · VXORI
DVLCISSIMAE · ET
5.) OBSEQVENTISSIME
T · MARVS · AVRELIANVS
TARRACIVS · TI///RIDIO
BMFC

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 34-35, làm. XXVIII, 2.

v. 6. Mn. Serra llegeix TARRAC·IVSTIS·REDIO, frase, que, certament, afavoriria el caràcter cristià de la inscripció, però que, posada en primera persona, en boca de la difunta, desdiu del formulari de la inscripció, la qual és en forma dedicatòria. La nostra lectura coincideix gairebé en totes les lletres amb la de Mn. Serra: del punt després de *Tarracius* en trobem senyals certes, mentre que el que assenyala Mn. Serra pot ésser un forat de la pedra; deixem en blanc el lloc on ell escriu S; ens inclinàrem, però, a llegir-hi B; la resta de la nostra lectura, és certa: RIDIO i no REDIO. TARRACIVS·TIBRIDIO serien, doncs, altres dos cognoms, ço que no fa dificultat, puix els cognoms es multipliquen molt a partir dels segles II i III; cfr. CAGNAT, *Manuel d'Epigraphie latine* (Paris, 1914), pàgines 53-54.

35. Dos fragments de marbre blanc; amiden a) $0,19 \times 0,142 \times 0,037$ m. b) $0,042 \times 0,142 \times 0,035$ m.; lletres de 3,6 cm.

a) $\overset{1}{C} \overset{1}{O} R \overset{1}{n} \overset{1}{e} \overset{1}{l} \overset{1}{i} \overset{1}{u} \overset{1}{s} (?)$
T V T O

b) N A T I
T O

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 37, pàg. 110, làm. LXIII, 10, 13.

36. Dos fragments de marbre blanc; el fragment a) amida $0,14 \times 0,10$ m.; el b) $0,15 \times 0,12$ m.; gruix comú de 3 cm.; lletres de 2,7 a 3 cm.

D · M · s.
DeMETRiO maGISTRO
(?) gramma TICO C fABIVS ×
PIISSimo et bENEMErenti

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 25, pàg. 31.

v. 4. Nexa de les lletres NE de [b]ENEME[renti].

37. Cartela de marbre blanc incrustada en un gran cip semicilíndric (*cupa*); la cartela amida $0,315 \times 0,25$ m.; les lletres 3 cm.

D ∨ M
FABIĀ FESTĀ
AVĒ·F̄·FESTV̄S
TĒ·SALVTAĪ
5.) VALĒ

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 26, pàg. 32, làm. VII.

v. 3. Vegeu al n.º 41 una altra inscripció d'aquest mateix personatge. Notable el signe d'abreviació sobre la última lletra de cada paraula.

38. Cip de pedra de Sta. Tecla, de $1,27 \times 0,75 \times 0,51$ m.; lletres de 4,5 a 6 cm. Al dors té la del n.º 84.

D · M
FABIAE · PROTIDI
PORC · FLAMININA
MATRI
5.) PISSIMAE · F

Inèdita.

v. 2. Vegeu la inscripció n.º 39 de la mateixa dedicant.

v. 3. *Porc(iae)*. Nexa de les lletres IN de FLAMININA.

39. Llosa de marbre blanc, de $0,70 \times 0,61 \times 0,04$ m.; lletres de 3,3 a 6 cm.

D   M
FABIA · PROTIS
M · PORCIO THALLO
MARITO · OPTIMO
5.) MERENTI · FECIT

- J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 15, pàg. 99, lám. LVIII, 1.
v. 2. Vegeu el número anterior de la mateixa Fabia.

40. Fragment de llosa en marbre blanc, de $0,23 \times 0,22 \times 0,015$ m.; lletres de 2,5 a 3 cm.
Paleografia regular, però poc elegant; amb ratlles auxiliars.

M ·   · D · FABIAE
C O N I V G I *fidelissimae* (?)
A C D I L E C *tissimae*
A N · XXII · Mens tot...
5.) VAL · SATV *rninus b. m. f.* (?)

Inèdita.

- v. 1. *M(emoriae)* (?), potser, corresponent a una altra M a l'extrem de la mateixa ratlla; hom podria pensar també en *M(anibus)*. D., prenom: *D[eciae] D[omitiae]*, etc.

41. Cip de calissa blanca, de $0,72 \times 0,38 \times 0,32$ m.; les lletres de 2,5 cm.

D   M
FABIO · FESTO ·
FABIVS · AVGENDVS ·
PATRONO · QVI VIX ·
5.) ANN LX BMF ·

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 24, pàg. 31.

- v. 1. Vegeu en n.º 37 que dedica aquest personatge a la seva esposa.
v. 2. Nexe de les lletres END d'AVGENDVS.

42. Cip de pedra del país, de $0,96 \times 0,65 \times 0,61$ m.; lletres de 2,2 a 5,6 cm.

M · F A B I O
M · F I L · G A L
P A V L I N O
E Q V O P V B L I C O
5.) D O N A T O · A B ·
I M P C A E S · T R A I A N O
H A D R I A N O · A V G ·
M · F A B I V S · A S I A T I C V S
T A R R A C O N E N S ·
10.) A M A N T I S S I M O ·
P A T E R N A R V M
A M I C I T I A R V M
S · P · F

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 10, lám. XL, 1.

- v. 1. Vegeu al *CIL*, II, 4269, una inscripció dedicada al mateix personatge.
v. 6-7. Anys 117-138.
v. 8. Vegeu al *CIL*, II, 4293 una inscripció dedicada pel mateix personatge.
v. 13. *S(ua) P(ecunia) F(ecit)*.

43. Tres fragments de marbre blanc; amiden: a) $0,16 \times 0,15$ }
 b) $0,09 \times 0,06$ } $\times 0,03$ m.; lletres de 2,2 a 3 cm.
 c) $0,08 \times 0,06$ }

Al dors del n.º 99.

- a) NIS
 ESTS
 QVAE VIXI
 MACI·A·MAR
- b) fa BIO (?)
 \ÈA
- c) LXV
 VII

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 51, pàg. 44. Dubtem que el fragment *c* pertanyi a la mateixa inscripció.

44. Fragment de marbre blanc, de $0,10 \times 0,09$ m.; lletres de 3 cm.

· ET · FA *bia* (?)
 MAT *er* (?)

Inèdita.

45. Fragment de marbre blanc, de $0,25 \times 0,17 \times 0,02$ m.; lletres de 2,5 a 2,8 cm.

D ♂ M
 FLAVI AVRE *li*
 B·F·LICINIA CV *pi*
 TA·MARITO KA *ris*
 5.) SimO... *fecit.*

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 30, pàg. 36.

v. 2. *Flavi Aure[li]*, més probable que el suplement proposat per Beltran: *Flavia Vrb[ica]*, que forçava a cercar un datiu en l'altre nom: *Liciniaco* (v. 3), evidentment equivocat.

v. 3. *B(ene)f(iciariu)*, més segur que no *B(ono) F(acto)*, com interpreta Beltran.

v. 3-4. *Cu[pi]ta*, cfr. *CIL*, II, 38, 3996, 4430, 4451, 4482, totes de Tarragona o del Conventus.

v. 5. Són ben clars els fragments de les lletres que assenyalen.

46. Fragment de marbre blanc, de $0,56 \times 0,23 \times 0,046$ m.; lletres de 2,5 a 4 cm.

.....
 ET FLAVIA TR *iphera* (?)
 PARENTES · FILIO
 PIENTISSIMO · FECERVNT

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 27, pàg. 107, lám. LVII.

v. 1. TR *iphera* cfr. n.º 57.

v. 3. Nexa en les lletres NT de FECERVNT.

47. Quatre fragments de pedra de Sta. Tecla; junts amiden $0,29 \times 0,165 \times 0,023$ m.; les lletres fan 3,4 cm.

FLAVIAE Valerianae (?)
 LABERIVS
 coniu GI · Suae

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 56, pàg. 113, lám. LXIII, 3 i LXIV, 11, 20.

48. Llosa de marbre blanc, de $0,40 \times 0,40 \times 0,40$ m.; lletres de 2 a 2,7 cm.
Totes les A són sense el pal transversal; té ratlles auxiliars.
Té al dors la inscripció n.º 93, del recull d'inscripcions cristianes del Dr. Vives.

D M

FLAVIO · ONESIMO AMa
RO · L · MARITO INDVLgen
TISSIMO · ET INCOMPARabi

5.) LI · FLAVIA · CLEOPATra
ET FONTEIA MELITine
FILIA EIVS BENEMEREnti

(sic) FECERV T SIT TIBI Ter
RA LEVIS

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 27, pàg. 33.

v. 3. *L(iberto)* o *L(ibertino)*.

v. 6. Hübner havia dubtat de la procedència de Tarragona d'una altra inscripció amb el nom MELITINE (*CIL*, II, 402*, del Museu diocesà de Tarragona), atribuint-la en tot cas a Còrdova per raó del nom; aquesta treu tot fonament al dubte, i per tant la inscripció del Museu diocesà pot considerar-se tarragonina.

49. Tiolet de marbre blanc fragmentari a l'inici, però, amb restes de les lletres de la primera ratlla; amida $0,38 \times 0,32 \times 0,04$ m.; les lletres 2,5 a 4 cm.

Al dors té escrita la inscripció n.º 77.

F O R T V N A T I
A N A M A T E R
I N F E L ' X △ L △
C O N C O R D I O

5.) F O R T V N A T I A N O
F P Q V I V I X I T
A · XXV · D · XVIII ☉

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 22, pàg. 30.

v. 1. Potser manca alguna altra ratlla, amb altres noms de la mare dedicant.

v. 6. *F[ilio] P[ientissimo]*.

50. Cip en pedra calissa del país, de $1,35 \times 0,75 \times 0,55$ m.; lletres de 2,5 a 4,5 cm.

F V L V I A E · M · F ·
C E L E R A E
F L A M I N I C A E
P E R P E T V A E

5.) C O L · T A R R A C ·
E T · F L A M I N I C A E
P · H · C   E X
T E S T A M E N T O · I P S I V S
F V L V I V S · M V S A E V S · E T

10.) F V L V I V S · M O S C H V S
L I B E R T I

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 7, pàgs. 19-20.

v. 1. Vegeu al *CIL*, II, 4270 i 4276, altres inscripcions dedicades a la mateixa flaminica.

v. 7. *P(rovinciae) H(ispaniae) C(iterioris)*.

v. 9-10. Vegeu al *CIL*, II, 4253, una inscripció dedicada a un *C. Vibio* pels dos lliberts de la nostra. El n.º 4298 del mateix volum és una inscripció dedicada a un tal *L. Fulvio Musaeo*, que Hübner relaciona amb el *Musaeus* del n.º 4253.

51. Fragment de marbre blanc, de $0,15 \times 0,13 \times 0,04$ m.; lletres de 2,7 cm.

d   M
(?) .FulVIO·AI
      . . . A·ATA

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 40, pàg. 110, lám. LXIII, 14.

52. En una coberta de sarcòfag de calissa del país; la cartela *ansata* amida $0,54 \times 0,32$ m.; les lletres de 3 a 4 cm.

D   M
L·GAVIVS RESTITVTVS
PATER·INFELIX·GAVIAE
MARCIAE·FILIAE·DVL
5.) CISSIMAE·ET·DESIDERANT
Q·V·AN·XXXVII·M·III·DIES XIII

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 28, pàg. 34.

v. 3. Nexa d'AE en GAVIAE.

v. 4. Nexa d'AE en MARCIAE i FILIAE.

v. 4. Nexes d'AE en DVL/CISSIMAE i d'NT en DESIDERANT(*issimae*).

53. Llosa de marbre blanc, de $0,69 \times 0,49 \times 0,08$ m.; lletres de 3,5 a 7,5 cm.

H O R T I A E · C · F
M A X I M A E · S A R D I A
N A E · A F R A N I V S
D I O S C V R I D E S · V X O R I

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 14, pàg. 99, lám. LVII, 3.

54. Fragment de marbre blanc, de $0,15 \times 0,13 \times 0,02$ m.; lletres de 3,5 a 5 cm.

M·HED
M·
S

Inèdita

v. 1. Potser fragment de nom M. *Hed[ius]* o *Hel[pius]*; D fragmentària.

55. Fragment de marbre blanc, de $0,20 \times 0,15 \times 0,04$ m.; lletres de 2,5 a 3 cm.

I B E R I O O . . .
..... F E *cit* (?)
..... *qui nix* A N N
... V . . . . .

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 48, pàg. 43.

v. 2-3 Les lletres són esborrades, i no deixa veure què pogué dir-hi.

56. Fragment de marbre blanc, de $0,14 \times 0,085 \times 0,062$ m.; lletres de 1,7 cm.

D   m
i V L I V S . . . . .
va L E R I A . . . . .

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 95, pàg. 121, lám. LXIII, 2.

57. En la cartela d'un sarcòfag de pedra calissa del país; la cartela amida $0,37 \times 0,27$ m.; les lletres 2,8 a 3 cm.

D M
L · I V N · L · F
D I O N Y S I O
V I X I T · A N N I I I
5 M E S V · D · V I
L · I V N · D I O N Y S I V S
E T · N E V I A T R Y P H E R
F I L I O · D V L C I S S

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàgs. 50-51, lám. XXIX, 3.
v. 2-3. Vegeu al *CIL*, II, 4159, una altra inscripció del mateix personatge.
v. 4. Nexes de les lletres NE de NEVIA y d'YP de TRY-PHER(A); així millor que TRY-PHER(INA); cfr. DESSAU, 1675, 8456, 8000.

58. En un cip de calissa del país, de $0,90 \times 0,43 \times 0,43$ m.; les lletres fan de 4 a 5 cm.

M · I V N I O
C E L S O · V I
V I R A L I · H O
N O R I B V S ·
F V N C T O E T · C O
5.) P O N I D E P I C A R I A
A F O N T E · H I C · I N · C V P A · R E
Q V I E S C I T

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 29, pàg. 35, J. VIVES, *Inscripcions...*, pàg. 267, lám. I.
v. 6. Nexes de les lletres DE.
v. 6-7. *Picaria fonte*, indicació local desconeguda; l'A primera del v. 7, la creiem repetida per equivocació; nexes de les lletres FO i TE de FONTE; l'F és ben clara i no P, com llegí Beltran.
v. 7. CVPA, CVPVLA, CVPPELLA, son noms que hom dóna a monuments tumulars de forma semicilíndrica, de pedra o d'argamassa, molt abundants sobretot a l'Àfrica (cfr. RUGGIERO, *Dizionario...* II, 1319-1320). Se'n troben també a Tarragona, tant en enterraments pagans (vegeu les inscripcions n.º 37 i 71), com en cristians (vegeu les Memòries 104 i 111 de Mn. Serra, a pàg. 77, fig. 26 i a pàg. 32, fig. 17, respectivament); un de Barcelona porta aquest mot en la inscripció.
v. 7-8. Per raó d'aquesta fórmula: «*hic in cupa requiescit*», el Dr. Vives, l. c., la cregué cristiana; els conceptes, però, de «*quiescere*» i «*requiescere*», no són estranys a l'Epigrafia pagana, a l'ensens que foren introduïts relativament tard en l'Epigrafia cristiana.

59. Inscripció en dos fragments de marbre blanc, que junts amiden $0,86 \times 0,347 \times 0,045$ m.; les lletres de 5 a 6 cm.

I V V E N T I A E P A V L A E
M A T R I B E N E M E R E N T I
I V V E N C V S A V G L I B
F I L I V S

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 41, lám. XLVI, 1.
Ignorem la raó perquè aquesta inscripció ha estat col·locada en el Museu de la Necròpolis entre les cristianes. Ni la cristianitat del sarcòfag amb el qual fou trobada, ni el lloc que ocupava en la necròpolis cristiana en poden ésser arguments, puix era emprada com a material de la sepultura cristiana i no era la inscripció original del sarcòfag, el qual servia també per segona vegada.

60. Gran fragment de pedestal en pedra de Sta. Tecla, de $0,70 \times 0,58 \times 0,45$ m.; lletres de 6 a 7 cm.

A L
C · L V T A T I V S
b) M A R I N V S
A M I C O O P T I M O

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 8, pàg. 21-22.

61. Tres fragments en marbre blanc; amiden: a) $0,20 \times 0,13$
 b) $0,22 \times 0,21$
 c) $0,23 \times 0,10$ } $\times 0,35$ m.; lletres de 2,5 a 3 cm.

Al dors dels fragments del n.º 11.

a) Ma NLIVS
 NO · X
 AFAT

b) Ma NLIVS (?)
 R · M
 N

c) VIII
 VIT ·
 CVS ·

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 31, pàg. 36.

62. Fragment de marbre blanc, de $0,26 \times 0,16 \times 0,02$ m.: lletres de 2 a 3 cm.
 Paleografia molt rude i irregular. Escrita al dors del n.º 14.

D m
 MARCVS
 FRATRI Benemerenti (?)
 MEMORIAE eius (o fecit)
 5.) AN L

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 44, pàg. 43.

63. Fris de marbre blanc, de $0,73 \times 0,21 \times 0,165$ m.; lletres de 7 a 7,5 cm.

(?) Mate RNIVS · TIRO · AED if

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 10, pàg. 23.

64. Cip de pedra llisós, de $0,895 \times 0,60 \times 0,575$ m.; lletres de 2,7 a 7 cm.

M V N N I A E
 L · F ·
 SEVERAE · NOVATI
 FLAMINIC PERPET
 5.) CONCORDIAE AVG
 TARRACONENS
 D D
 NOVATIANVS FIL
 IMPENSAM · REMISIT

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 8, pàg. 95, lám. LIII, 1.
 v. 6. NE de TARRACONENS en nexa.
 v. 7. D(ecurionum) D(ecreto).

65. Cip de pedra del país, de $0,63 \times 0,37 \times 0,32$ m.; lletres de 2 a 3,5 cm.

D M
 NIMPHIDIAE
 CALLISTVS
 CONTVB AMAN
 TISSIMAE · DE SE · ME
 RITAE · FECIT

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 32, pàg. 36. *AIEC*, pàg. 288-289, fig. 359.
 v. 2. Nexes de les lletres PH i AE de NIMPHIDIAE.

66. Bloc en pedra calissa del país (sabinosa), de $1,85 \times 0,37 \times 0,37$ m.; lletres de 7 a 9 cm. Les lletres són incises en l'estuc que revestia el bloc; la forma llur sembla tenir un caràcter arcaïtzant.

L·NONIVS   L·NONIVS·L·L
L·L·HILARVS   PHILOXSINVS·L
VIVI *Fecerunt* (?) o *Posuerunt* (?)

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 11, pàg. 23.

v. 3. Beltran llegeix VIVIT; sembla, però, que la última lletra és una F o P, i aleshores hom podria proposar el suplement que indiquem, el qual demostraria el caràcter funerari del monument.

67. Inscripció en una estela de pedra calcària del país, de $0,64 \times 0,25 \times 0,07$ m.; les lletres són de 2,7 a 3,5 cm.

T·PACCIO·T·F
QVARTINO *An(orum?)*
♡ XIX ♡
PRIMILA·SER

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 33, pàg. 37. Afirma, sense donar-ne la raó, que sembla cristiana. No trobem cap fonament per sostenir-ho.

v. 4. Nexe de les lletres ER de SER(VA).

68. Fragment de marbre blanc, de $0,19 \times 0,16 \times 0,03$ m.; lletres de 3,5 a 4 cm.

A PH
A E·P H A
A B A

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 47, pàg. 43.

v. 2. Potser fragment de cognom, com *Phaedus*, *Phasaelus*, *Phaedinus*, *Phaenusa*, etc.

69. Llosa de marbre blanc, de $0,445 \times 0,29 \times 0,025$ m.; lletres de 2,2 a 3 cm. Paleografia rústica, però, força regular.

♡ HAVE ♡ PRAESIDI ·
· D · M ·
PLOTIAE · SATVRNINAE ANNO
XXVIII · M VIII D XIII AELIVS ME
5.) PON CONIVGI OPTIMAE ET DESIDE
RANTISSIMAE CVM QVA VIXIT AN XII
M V D VIII ♡ ET PLOTIVCVNDA FILIA MATRI
DVLCISSIMAE ♡ B M FECERVNT

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 35, pàg. 38.

AIEC, pàg. 289, fig. 359.

v. 1. *Praesidi*, indubtablement de *Praesidia* (cfr. DESSAU, 2787), probablement l'*agnomen*, i per ço mateix divers dels noms del text de la inscripció (cfr. n.º 74).

v. 3. Nexe d'AE en SATVRNINAE.

v. 6. Nexes de MAE en DESIDERANTISSIMAE i de IT en VIXIT.

v. 7. *Plot(ia)*; nexes en TR en MATRI.

v. 8. Nexes de MAE en DVLCISSIMAE i de NT en FICERVNT.

70. Fragment de marbre blanc, de $0,18 \times 0,175 \times 0,02$ m; lletres de 2,3 a 3 cm.

♡ D
POMPEIAE (?)
LIAE
VM
ME

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 36, pàg. 39.

71. Cartela de marbre blanc incrustada en un gran cip semicilíndric (*cupa*); el títol amida $0,27 \times 0,20$ m.; les lletres de 3 cm.

♡ D · M ♡
 PORC · CORINTHIDI
 IVL · STATVTVS
 VXORI · KARISSIM

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 37, pàg. 39; lám. VII.

v. 2. *Porc(iae)*.

v. 3. Vegeu els mateixos noms en la inscripció n.º 84, v. 1.

72. Dos fragments de marbre blanc; el fragment a) amida $0,72 \times 0,44 \times 0,040$ m.; el fragment b) $0,38 \times 0,28 \times 0,040$ m.; les lletres de 5 a 8 cm.

a) *Por CIAN o*
adlecto int ERQVINQV en
NA les ex decRET ♡ ORDINis C(oloniae)
 b) *TARrac et iu DICI ♡ ROM*
 5.) *ET FABiae · fiDAE MATRi*
PARENT ♡ OPTimis
et meritiSSIMIS ♡ FECIT

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 5, pàgs. 16-17-18.

v. 2. IN de QVINQVE, en nexa.

73. Fragment de calissa del país, de $0,21 \times 0,16 \times 0,025$ m.; lletres de 4 cm.

(?) *PrimitiVA . . . .*
 FECERVNT

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 50, pàg. 44.

v. 1. Després de les lletres VA hi han restes de SOR, que podrien suplir-se *sor(or)*.

v. 2. Nexa de les lletres NT.

74. En un basament d'estàtua; les lletres amiden 5,5 cm.

PROSERI

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 16, lám. XLVI, 3.

Proseri, de *Proserius* (cfr. DESSAU, 6664), segurament l'«agnomen» o «signum» del personatge al qual era dedicada una inscripció que formava part del mateix monument al qual perteneixia la nostra pedra; era cosa freqüent posar a part l'«agnomen», així és l'exemple que hem citat del DESSAU. Vegeu-ne un cas semblant al n.º 69. Creiem que no té cap probabilitat la suposició d'una equivocació de S per C, per llegir-hi *Proceri*.

75. Llosa de marbre blanc, de $0,75 \times 0,57 \times 0,04$ m.; lletres de 4,5 a 7 cm.

RAECIAE · M · F
 LICINIANAE
 M · RAECIVS · PRIVATVS
 VIVIR · MAG LAR · AVG
 5.) PATER · TEST · F · I
 HERED · EX · T

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 12-13, lám. XLIII, 1.

v. 5. Vegeu el n.º 4304 del *CIL*, II, per un *Raecius Montanus* també *Mag(ister) Lar(ium) Aug(usta-
 lium)* (v. 4).

v. 5. *Test(amento) f(ieri) i(ussit)*.

76. Cip de pedra llisós, de $0,91 \times 0,61 \times 0,75$ m.; lletres de 3 a 6 cm.

L · R · V · F · I · D · I · O
L · F · G · A · L
I · V · L · I · O
P · R · A · E · F · C · O · H · O · R · T
5.) III · V · I · N · D · E · L · I · C · O · R
T · R · I · B · V · N · O · M · I · L · I · T
L · E · G · III · A · V · G
L · R · V · F · I · D · I · V · S
P · O · L · L · E · N · T · I · N · V · S
10.) F · I · L · I · O

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 4, pàg. 93, lám. LI, 1.

v. 8-9. Cfr. *CIL*, II, 6177, per un *C. Rufidius Pollentinus*, del Museu de Barcelona, n.º 1263.

77. Tiolet de marbre blanc, de $0,38 \times 0,32 \times 0,04$ m.; lletres de 1,5 a 3,5 cm.
Al dors té la inscripció n.º 49.

R · V · T · I · L · I · A · N · O
A · N · N · O · R · V · M · X · V · I · I · I
S · E · M · P · R · O · N · I · A
I · A · N · V · A · R · I · A
5.) F · I · L · I · O · P · I · E · N · T · I · S
S · I · M · O · F · E · C · I · T

P. BELTRAN, *Memòria*, 88, n.º 53, pàg. 46.

v. 5. Nexe de les lletres TI de PIENTIS/SIMO.

78. Fragment de marbre blanc, de $0,30 \times 0,28 \times 0,03$ m.; lletres de 5,9 cm.

V · S · S · A · M · B · A · T · V · S ·
Q · V · I · N · T · I · O · L · A · . .
Tarra C · T · R · I · V · M · P · H · A · L · I · S

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 30, pàg. 108, lám. LXIII, 1.

v. 1. Serra, per error d'impremta, deixa SAMBAOU[S].

v. 3. Nexe de les lletres PH de TRIVMPAL[IS].

79. Cip de pedra llisós, de $0,89 \times 0,56 \times 0,53$ m.; lletres de 6,8 a 7,4 cm.

S · A · T · R · I · A · E
P · F
L · I · C · I · N · I · A · N · A · E
P · S · A · T · R · I · V · S · P · F · A · R · N
5.) F · E · L · I · X · S · E · C · V · N · D · V · S
F · I · L · P · I · E · N · T · I · S · S ·

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 5, pàg. 96, lám. LI, 2.

v. 3. Nexe de les lletres NI de LICINIANAE.

v. 4. Nexe IR de SATRIVS; és un nom d'origen maurità com ho demostra l'abundància d'aquest nom a la Mauritània, i ho confirma la tribu *Arn(iensi)* a la qual perteneixia el personatge.

v. 6. Nexes de les lletres EN i TI de PIENTISSIMVS.

80. En una cartela exagonal d'un sarcòfag estrigil·lat de calissa del país; la cartela amida 0,22 m. de costat; les lletres de 3 a 4,5 cm.

D · M ·
S · E · M · P · R · O · N · I · A · E
V · R · S · E · Q · V · E · V · I · X · I · T
M · E · C · V · M · A · N · N · I · S · X · X · V
5.) F · V · L · V · I · V · S · F · R · O · N · T · O
V · X · S · O · R · I · S · A · N · C · T · I · S
S · I · M · E · E · T · B · E · N · E
M · E · R · E · N · T · I ·

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 39, pàg. 40.
AIEC, pàg. 102, fig. 190.
 v. 3. Nexa d'AE en QVAE.

81. Cip de calissa, de $0,60 \times 0,53 \times 0,51$ m.; la inscripció, que està martellejada, permet llegir només algunes lletres de 5,3 a 5,7 cm. d'alçària.

L . . . . .
 . . . . . O
 . . . . . G . . S
 (?) SEMProNius . . X
 5.) L . . . . . X . . . .
 (?) GEN . . . . . O

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 30, lám. XLI, 2.

82. Cartela de sarcòfag (perduda?).

L · SEPTIMIVS CELER ATILI FVSCI

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 40, pàg. 40.

83. Fragment de coberta de sarcòfag; la cartela, fragmentària a la part esquerra, amida $0,39 \times 0,37$ m.; les lletres són de 3 a 3,5 cm.

. . SEV . . . . . ANO
 . CV . . . . . O . . . S . . .
 . IVLIA SEVERA
 . uXOR MARITO
 5.) . bENEMERITO
     faCIENDVM
     cVRAVIT

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 18, pàg. 102, lám. LVIII, 2.
 Creuriem que manca poc a l'esquerra, i solament algunes lletres als dos primers versets.

84. Cip de pedra de Sta. Tecla, de $1,27 \times 0,75 \times 0,51$ m.; lletres de 1 a 2,5 cm.
 Escrita al dors del n.º 38.

IVLIVS HIC FVERAT NOMINE SVMMO ARTIFICIOQVE STATVTVS
 TRACTABATQVE VIRIS AVRVM MVLIERIBVS ATQVE PVELL^S
 PLENVS OMNI OPE MORIBVS VITA DISCIPLINA BEATVS
 NON VNO CONTENTVS ERAT PLVRIBVS GAVDEBAT AMICIS
 5.) HEC ILLI SEMPER VITA FVIT MANE ET SEXTA LAVARI^S
 RELIQVIT SVBOLES SVAE POSTEROS STATIONIS FVTVR^S
 PER QVOS STATIO STATVTI Q NOMEN HABEBIT
 RES PAENE AETATE PARES ARTIFICIO MINISTROS
 SCRIPSI HAEC VNVS EGO EX DISCIPLIS PRIOR OMNIBVS ILLIS
 10.) sECVNDIVS FELICISSIMVS EGO SET^(sic) NOMINE TANTVM
 hOC QVOT^(sic) POTVI MAGISTER TIBI CONTRARIA MVNERA FECI
 mODO SCRIPTVRA TVIS TVMVLIS SENSVS SIVE EXTER VBIQVE
 fRVES VTQVE TVOS AMICOS MEQVE CVM ILLIS
 VT QVOTIENS CVMQVE TIBI ANNALIA VOTA DICAMUS
 VT ET VOCE PIA DICAMVS CARNVNTI SIT TIBI TERRA LE^{VIS}

Inèdita.

- v. 1. IVLIVS... STATVTVS, els noms del difunt, iguals que els del dedicant en la inscripció n.º 71.
 v. 6. Nexes de les lletres TI i NI de STATIONIS.
 v. 7. La Q que segueix a la paraula STATVTI la creiem error del lapicida; hom hi endevina l'intent d'esborrar-la.
 v. 11. Nexes de les lletres NE de MVNERA i FE de FECL.
 v. 12. Nexes de les lletres MV i LI de TVMVLIS i VE de SIVE.
 v. 15. CARNVNTI, el cognom del difunt.

85. Cip de pedra calissa del país, mutilat de la part superior, amb el text, però, gairebé complet; amida $0,53 \times 0,36 \times 0,28$ m.; les lletres de 3 a 4 cm.

D M
 M SYM
 P H O R V S
 D I O N Y S I A E
 5.) V X O R I B E N E
 M E R I T A E

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 23, pàg. 30.

- v. 1. Beltran transcrivé malament SIM/PHORVS, i al v. 4 DIONISIAE.
 v. 4. Nexes d'AE en DIONYSIAE.
 v. 5. Nexes d'NE en BENE.

86. Tiolet de pedra calissa del país, de $0,253 \times 0,253 \times 0,03$ m.; lletres de 1 a 2,3 cm.

D M
 T E R E N T I V S N I C O M E D E S
 L V C E I A E O P T A T A E S I V E
 L I B E R T A E S I V E V X O R I
 E G O Q V O M O D O P O T V I F E
 5.) C I N V N C F I L I V M M E V M
 T I M E S T O T A F A R A S H A B I
 T A S E T M V L T I D E T V O G R A
 T V L A T I S V N T P R A N D I V S
 A I . . . M I O T O T E M P O R E
 10.) M E N S . . . S V I S . . . B M F

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 111, pàg. 20, lám. XI, 1.

v. 6. *Faras, fara o phara*, mot germànic, significa tribu o agrupació de gent d'una mateixa descendència; hom la troba sovint en textos relacionats amb els Longobards: «*Albuinus rex... cum mulieribus vel omni populo suo in fara Italiam occupavit*» *Mar. Avent., Chron II*, pàgs. 338, 569. «*Si quis homo liber migrare voluerit, potestatem habeat... cum fara sua migrare quo voluerit*» *Lex Longobardorum*, lib. 3, tit. 14. Cfr. *Thesaurus*, VI, 274; DU CANGE, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, III, 413. En aquest últim hom hi troba altres significacions, com d'enginy per a la pesca, i d'engany. El text, però, de la nostra inscripció, ben singular, resta completament obscur, i tant més difícil de comprendre, per quant hom no troba en l'Epigrafia cap punt de comparació.

- v. 10. *B(ene) M(erenti) F(ecit)*.

87. Llosa de marbre blanc, de $0,34 \times 0,25 \times 0,03$ m.; lletres de 3 a 3,5 cm.

D M
 V A L · R O G A T I ·
 Q V I · V I X · A N N · X L V I I I
 F A N N · S A T V R N I N V S
 A D F I N E S · T V M V L O
 E X O R N A N D O · C V R A V I T

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 42, pàg. 42.

- v. 4. *Fann(ius)*; nexa de NI de SATVRNINVS.
 v. 5. «*Ad fines*», es refereix a cosa de límits o confí; amb aquesta expressió hom indicava en els itineraris les estacions de confí (cfr. RUGGIERO, *Dizionario*, III, 92). En el nostre cas hom podria pensar en una al·lusió del lloc on fou preparada la sepultura.
 v. 5-6. Corregiríem: *tumulum exornandum curavit*; AV i IT de la última paraula en nexa.

88. Cip en pedra de llisós; amida 0,95 × 0,62 × 0,57 m.; les lletres fan de 4 a 5,2 cm.

M · VAL · M · F · GAL · SECVNDO
 7 LEG · VII · G FEL ·
 ITEM · LEG · III · AVG
 ITEM · LEG · II · TRAIAN
 5.) ITEM · LEG · XIII · GEM
 VALERI · EVVANTHES
 CALLISTVS · PRIVATVS
 SATVRNINVS · ET ·
 GLAVCILLA
 10.) LIB · ET · HEREDES
 PATRONO
 B · · · · · M

- J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 12, pàg. 98, lám. LV, 1.
 v. 1. Un *L. Valerius Secundus*, de la mateixa Legió, a Tarragona, cfr. *CIL*, II, 4171. Nexa de les lletres ND de SECVNDO.
 v. 2 i segs. 7 (*Centurioni*) *Leg(ionis) VII G(eminae) Fel(icis)*, etc.
 v. 6. *Valerii*, en plural com a nom comú a tots els lliberts dedicants; cfr. n.º 15.

89. Cip en pedra del país, de 0,95 × 0,54 × 0,47 m.; lletres de 5,5 a 7 cm.

M ♡ VALERIO
 VINDIC I ♡
 TARRAC
 OMNIBVS
 5.) HONORIBVS
 IN REP · SVA
 FVNCTO
 HEREDES

- P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 9, pàgs. 22-23.
 v. 1. Nexa RI de VALERIO.
 v. 5. Nexes d'RI i VS en HONORIBVS.
 v. 8. Nexa de DE en HEREDES.

90. Llosa de calissa del país, de 0,54 × 0,39 × 0,15 m.; lletres de 6 a 6,5 cm.

A · VAREAVS
 A · L · PHILONICV
 VAREIA · A · L ·
 DAN AIS · FECIT
 VIV

- J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, pàg. 7, lám. XLIII, 2.
 v. 4. *Danais*, nom rar; no se'n troba cap en els índexs del DESSAU, n'hi ha, però, un a Tarragona, en un fragment (*CIL*, II, 4433).

91. Cip de pedra llisós, de $0,94 \times 0,635 \times 0,55$ m.; lletres de 3,8 a 6 cm.

V I B I A E
F E L I C V L A E
L · V I B I V S
A L C I N O V S
5.) L I B E R T A E · E T ·
V X O R I
O P T I M A E

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 9, pàg. 96, lám. 2.
v. 3-4. Vegeu al *CIL*, II, 4489, una inscripció dedicada per aquest personatge a *Apollo*; és el mateix al qual està dedicada la inscripció que segueix (n.º 91).

92. En un cip de calissa del país (llisós); amida $0,95 \times 0,63 \times 0,55$ m.; les lletres de 6 a 9 cm.

L · V I B I O
A L C I N O O
V I B I V S
S I L V A N V S
5.) L I B
P A T R O N O
O P T I M O

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 2, pàg. 92, lám. L, 1.
v. 1-2. Vegeu la inscripció anterior (n.º 90).
v. 2. Les dues O d'ALCINOO en nexa.

93. Dos fragments de marbre blanc, de $0,15 \times 0,145 \times 0,02$ m.; lletres de 3,5 cm.

D · M.
V O L C A c i u s (?)
O

Inèdita.

94. Cip de pedra calissa del país, de $0,70 \times 0,32 \times 0,27$ m.; lletres de 2,5 a 3 cm.

♥ D · M ♥
S · P · V R S I C I N O
Q · V · A N · X I X M · V · D
X X I X · P L A V R I
5.) O L A · M A T E R · F I
L I O · P I E N T I S S I
M O · B ♥ M · F

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 41, pàg. 41.
v. 2. *Sp(urio)*.
v. 3. AN de AN(nis) en nexa.
v. 4-5. *P. Lauriola*, més fàcil que *Pl. Auriola*, com a diminutiu de *Laurea*; cfr. DESSAU, 6770.

95. En un carreu de pedra arenosa, de $0,92 \times 0,64 \times 0,57$ m.; lletres de 6 a 6,5 cm.

S I B I · E T · S V I S · C ..... be
N E F I C I O · I N · L E .....
E V N D O · A T F R V E .....
C O M P A R A N D .....
5.) A D L E V A T A .....

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 29, pàgs. 107-108, lám. LVI, 2.
El contingut de la inscripció resta molt incomplet, ço que ens fa sospitar que manca una bona part del text, i és molt aventurat avençar suplementes.

96. Carreu de calissa groga; amida $1,78 \times 0,72$ m.; les lletres fan 20 cm.

H · M · H · N · S

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 1, pàg. 91, làm. XLIX, 3.
H(oc) m(onumentum) h(aeredem) n(on) s(equetur).

97. Tros de cornisa d'arenisca; amida $0,83 \times 0,73 \times 0,50$ m.; les lletres de 15 cm.

Cole EG IO · A P O llinario

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 28, pàg. 107, làm. LVI, 1.

Creiem més probable la nostra reconstrucció que la de Mn. Serra: [*L*]egio Apo[*llinaris*]; les al·lusions a les Legions porten sempre el número abans de l'adjectiu, p. e., «legio XV Apollinaris». Vegeu, en canvi, en confirmació del nostre suplement, al *CIL*, X, 3684: «*C. Pomponius Zoticus Collegio Apollinario d(ono) d(edit)*», grafit en una àmfora, i RUGGIERO, *Dizionario*, I, 514.

98. Fragment de marbre blanc, de $0,14 \times 0,11 \times 0,05$ m.; lletres de 2,3 a 2,5 cm.

I I O
 N A R V M
 C V I V S M
 vixit ANNIS γ X

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 49, pàg. 44.

99. Tres fragments de marbre blanc; amiden a) $0,16 \times 0,15$; b) $0,08 \times 0,06$; c) $0,08 \times 0,07$ m.; gruix 0,03 m.; lletres de 2,5 cm.

Al dors té els fragments del n.º 43.

a) ANA
 AEO
 LA
 ꝑ ECIT

b) VSAI
 CV

c) SE
 AE

P. BELTRAN, *Memòria*, 88, n.º 51, pàg. 44.

100. Dos fragments de marbre blanc: a) $0,29 \times 0,19 \times 0,03$; b) $0,46 \times 0,14 \times 0,032$ m.; lletres de 4 a 7 cm. Mn. Serra els publica separats, però, creiem que són d'una mateixa inscripció.

b)
 IAE ♡ TA
 GENTEV
 POLLENTINus (?)
 a) VM · FLAMen
 BV...

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 85-86, làm. XLV, 6 i 1 respectivament.

101. Fragment de marbre blanc, de $0,14 \times 0,08 \times 0,02$ m.; lletres de 3,7 cm.

M · F O I

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 86, làm. XLV, 3.

102. Fragment de marbre blanc, de $0,12 \times 0,09 \times 0,04$ m.

M

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 86, làm. XLV, 4.

103. Fragment de marbre blanc, de $0,105 \times 0,095 \times 0,037$ m.; lletres de 5,5 cm.

A
IN

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 86, làm. XLV, 6.

104. Tres fragments de marbre blanc: a) i b) junts amiden $0,28 \times 0,165$ m.; c) $0,23 \times 0,10$ m.; gruix comú 0,04 m.; lletres de 5,5 cm.

a)   b)
NOSTRI

c) ES

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 86, làm. XLVII, 2 i 3. Lletres com al n.º 4.

105. Fragment de marbre gris, de $0,15 \times 0,14 \times 0,03$ m.; lletra de 9 cm.

A

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 86, làm. XLVII, 4.

106. Fragment de marbre blanc, de $0,17 \times 0,13 \times 0,055$ m.; lletres de 5,6 cm.

M · C o
VA . .

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 86, làm. XLVII, 5.

107. Fragment de marbre blanc, de $0,20 \times 0,10 \times 0,06$ m.; lletres de 5 cm.

EPR

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 93, pàg. 86, làm. XLVII, 6.

108. Fragment de marbre blanc, de $0,23 \times 0,20 \times 0,027$ m.; lletres de 2 a 2,6 cm.

O
M E R E N t i
S E   F E c e r u n t
B   B
D

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 32, pàg. 109, làm. LXIII, 5.

v. 3. *b(onis) b(ene) (?)*.

v. 4. *d(ecreto) (?)*.

109. Fragment de marbre blanc, de $0,185 \times 0,172 \times 0,04$ m.; lletres de 4 cm.

. . . S E . . .
P A R E N T E s
F · C ·

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 34, pàg. 109, làm. LXIII, 7.

v. 3. *f(aciendum) c(uraverunt) (?)*.

110. Fragment de marbre blanc, de $0,135 \times 0,08 \times 0,015$ m.; lletres de 1,7 a 3,4 cm.

. . . N L
. . . E N
. . . I N
. E B M T

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 45, pàg. 111, làm. LXII, 7.

v. 1. Nexes d'NL.

v. 4. *b(ene) m(eren)l(i) (?)*; M i T en nexes.

111. Dos fragments de marbre blanc, que amiden junts $0,11 \times 0,08 \times 0,023$ m.; lletres de 2,7 cm.

GENTISS ..

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 47, pàg. 112, làm. LXII, 14.
Nexe de les lletres NTL.

112. Varis fragments d'una mateixa inscripció en marbre blanc; els núms. 2 i 14 amiden junts $0,198 \times 0,11 \times 0,012$ m.; lletres de 2 a 4,5 cm.

.. NITA ..
.. VS OB MERITA (?)
.. IVS B M ..

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 53, pàg. 113, làm. LXII, 4, 19 i làm. LXIV, 2, 14, 15, 36.
v. 1. Hom podria pensar en fragment del nom [*Non*]nita, com en alguns títols cristians de la mateixa necròpolis (vegeu els núms. 25 i 37 del recull que publica el Dr. Vives en aquest mateix volum de l'ANUARI), però, aquest nom és conegut solament en inscripcions cristianes (cfr. DE VITT *Onomasticon totius latinitatis*, X [1887]. 720), per bé que fóra possible de trobar un diminutiu femení del nom tan comú de *Nonius*.

v. 3. *B(ene) M(erenti)*.

113. Fragment de marbre blanc, de $0,95 \times 0,075 \times 0,032$ m.; lletres de 3,3 cm.

PIENtissimus (?)
· B · MF

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 108, pàg. 123, làm. LXIV, 22.
v. 2. *b(ene) m(erenti) f(ecit)* (?)

114. Fragment de marbre blanc (de fotografia).

NA
TARRac ..
ETFABrum ...

Inèdita.

115. Fragment de marbre blanc, de $0,11 \times 0,10 \times 0,02$ m.; lletres de 3 cm.

QVI
XXV ·

Inèdita.

116. Fragment de $0,11 \times 0,08 \times 0,025$ m.; lletres de 2,5 a 3 cm.

... A FIL PATri

Inèdita.

117. Fragment de marbre blanc (de fotografia).

O
O FILIO DVLcissimo
ITIMA·

Inèdita.

118. Fragment de marbre blanc (de fotografia).

S
VS · D · V
IG · VAE
III

Inèdita.

v. 3. Nexe de les lletres VA de VAE.

119. En el bloc d'un capitell corinti de pedra del país; lletres de 3 cm.

N E I
I M

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 1, pàg. 14.

Suposem que són les últimes lletres d'una inscripció amb alguns signes ibèrics.

120. En una cartela, tallada de la part superior, d'un sarcòfag de marbre blanc; ço que resta de cartela amida 0,38 m. de llargada; les lletres fan 2,6 cm.

ANN XXVI M VI D XXV AMEAI TAYTA

. . ann(is) XXVI, m(ensibus) VI, d(iebus) XXV Αμελι ταυτα.

P. BELTRAN *Memòria* 88, n.º 68, pàg. 54. Llegí malament les paraules gregues: AXPEAITAYTA, i per la semblança de les primeres lletres, XPE, amb el monograma del nom de Crist, la cregué cristiana. Es tracta d'una frase, probablement d'aclamació, no rara en el món romà, que clou inscripcions llatines, com era la resta de la nostra; vegeu-ne exemples a *Inscriptiones Graecae*, XIV, 1824, de Roma; 2475, d'Arles; 2505, de Nimes; iguals que el nostre cas; i 1824, de Roma, i 2542, de la Lusitània, amb la frase *χαίρεται ταυτα*. Cap d'elles és cristiana, ni s'adiu amb la mentalitat dels cristians el contingut fatalista de l'aclamació.

121. En la cartela d'un sarcòfag de superfície treballada molt grollerament; la cartela amida 0,43 x 0,35 cm.; les lletres de 3 a 4 cm.

E i Σ de forma lunar; Ω minúscula.

Τὸ σῆμα τοῦτο σῶμα/	ΤΟ ΨΗΜΑ ΨΤΟ
κρύπτει Εὐτυχου/ς κίρι/	Υ Ψ ΤΟ Ψ Ω Μ Α Ψ
(?) Παρηλο/ γ(ῆ)σ(οι)λ(αος)	Κ Ρ Υ Ψ Η Τ Ι Ε
	Υ Ψ Τ Υ Ψ Χ Ο Υ
	Σ Ψ Χ Α Ι Ψ Π Α Ι Ψ
	Π Α Ρ Ψ Η Λ Ο (?)
	Υ Ψ Ι

Inèdita.

v. 6. Lectura dubtosa; potser es tracta d'un cognom.

v. 7. Probablement Γ(ῆ) Σ(οι) Ι(λαος), corresponent al llatí: *sit tibi terra lens*.

122. Lloseta de marbre blanc, de 0,45 x 0,385 x 0,026 m ; lletres de 1,3 a 1,5 cm.
E i Σ de forma lunar; Ω minúscula.

ΑΥΠΗΡΟΝ ΜΕΝ ΕΧΕΙ ΓΟΟΝ ΑΙΔΙΝΟΝ ΕΝΘΑΔΕ ΤΥΜΒΟΣ
(colom — garlanda — colom)

ΑΓΝΗΣ ΕΡΑΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΔΕΜΑΣ ΟΥΑΛΕΡΙΗΣ ΜΟΥΣΗΣ
ΗΣ ΓΑΜΕΤΗΣ ΠΑΙΔΩΝ ΤΕ ΠΑΤΗΡ ΓΑΥΚΕΡΟΣ ΘΗΣΕΥΣ
ΠΟΤΜΟΝ ΕΠΟΙΧΟΜΕΝΗΣ ΕΠΙ ΤΕ ΣΤΟΜΑΤΙ ΣΤΟΜΑΤ ΗΞΑΣ

5.) ΥΣΤΕΡΟΝ ΕΚ ΣΤΕΡΝΩΝ ΨΥΧΗΣ ΔΙΕΔΕΞΑ ΤΟ ΔΩΡΟΝ

Αυπηρόν μὲν ἔχει γόον αἰδινόν, ἐνθάδε τύμβος
ἄγνης, ἐρατης, κάλης, δέμας Ουαλεριεῖς Μουσεῖς;
ῆς γαμέτης παίδων τέ πατήρ γλυκερός Θησεύς,
πότμον ἐποίχομένης ἐπὶ τέ στόματι στόματ-ῆξας,
ὑστερόν ἐκ στέρνων ψυχῆς διέδεξα τό δῶρον.

J. SERRA VILARÓ, *Memòria* 104, n.º 16, pàg. 100, lám. LIX, 1.

v. 1. Nexes de les lletres EI d'EXEI i ΑΔ de ΘΑΔΕ.

v. 2. » » » » NH d'ΑΓΝΗΣ i TH d'ΕΡΑΤΗΣ.

v. 3. » » » » NT de ΠΑΙΔΩΝ ΤΕ, THP de ΠΑΤΗΡ i d'ΥΚ de ΓΑΥΚΕΡΟΣ.

v. 4. » » » » NH de ΕΠΟΙΧΟΜΕΝΗΣ, MA de ΣΤΟΜΑΤΙ i de ΣΤΟΜΑΤ i de TH
de ΣΤΟΜΑΤ ΗΞΑΣ.

123. Llosa de marbre blanc de 0,57 × 0,45 × 0,45 m.; lletres de 4 a 4,5 cm.
Σ de forma lunar; Ω minúscola.

Ἐνθάδε κατ/κίται Νεκτα/ ριστα Ληττης/Χωρ Ιωπιτερ/ (Η)μων	ENΘΑΔΕ ΚΑΤ ΚΙΤΑΙ ΝΕΚΤΑ ΡΙΣΤΑ ΛΗΤΗΣ ΧΩΡ ΙΩΠΙΤΕΡ 5) ΜΩΝ
--	---

P. BELTRAN, *Memòria* 88, n.º 2, pàg. 15.

Per altres indicis del culte de Júpiter Amon, vegeu SCHULTEN, *Tarragona*, pàg. 7, i dos *clypeus* del Museu Provincial.

Í N D E X

EMPERADORS I FAMÍLIA IMPERIAL					
D. Vespasianus	1	L. Bennius	26	L. Nonnius	66
Imp. Caes. Traianus Ha- drianus	42	M. Bombius	22	Novatianus	64
M. Aurelius Antoninus	2	C. Caecilius	23, 24, 25	Novatus	64
D. Verus	29	L. Caecina	26, 27	T. Paccius	67
Luc. Domitius Aurelia- nus	3	Ceionia	29	Papirius	33
Ulpia Severina	3	Cincia	31	Plautia	29
Caius Valerius Diocle- tianus	4	C. Clodius	31, 32	Plotia	69
Marcus Aurelius Vale- rius Maximianus	4	L. Concordius	49	Pompeia	70
		Cornelia	33, 34	Porcia	38, 71
		Cornelius	35	Porcianus	72
		Fabia	37, 38, 39, 40, 44	M. Porcius	39
		Fabius	36, 41, 43	L. Primus	5
		M. Fabius	42	Raecia	24, 75
		Flavia	46, 47, 48	M. Raecius	75
		Flavius	45, 48	L. Rufidius	76
		Fulvia	50	Rutilianus	77
		Fulvius	50, 51, 80	L. S(abinus?)	13
		Gavia	52	Satria	79
		L. Gavius	32, 52	P. Satrius	79
		Hortia	53	C. Satt(ianus)	5
		Iulia	83	Secundinus	84
		Iulius	4, 56, 71, 84	Sempronia	25, 77, 80
		L. Iun(ius)	57	Sempronius	81
		M. Iunius	58	L. Septimius	29, 82
		Iuvenus	59	Silvanus	19
		Iuventia	59	M. Symphorus	85
		P. Lauriola	94	Terenzia	17
		Licina	45	Terentius	86
		Luceia	86	C. Terentius	19
		Lutatius	16	Valeria	56
		C. Lutatius	60	Valerius	40
		Manlius	61	M. Valerius	88, 89
		Marcus	62	A. Varaeus	90
		T. Marus	34	Vareia	90
		Masidonius	3	Vibia	91
		Maternius	63	L. Vibius	91, 92
		Munnia	64	Volca(cius)	93
		Nevia	57	Επιζες	121

Νεκταριστα	123
Θυαλεριες	122
Θησους	122

COGNOMS

Achorista	29
Agaton	13
Alcinous	91, 92
Alcyon	15
Alphius	14
Amarantus	31
Amarus	48
Asiaticus	42
Augendus	41
Aurelianus	34
Aurelius	45
Callistus	65, 88
Candidus	28
Carnuntius	84
Celer	82
Celera	50
Celsus	30, 58
Chariton	32
Chrescentina	8
Chresimus	8
Cleopatra	48
Corinthis	71
Cupita	45
Danais	90
Decimina	33
Demetrius	36
Dionysia	85
Dionysius	57
Dioscurides	53
Euvanthos	88
Fabiana	25
Faventinus	3
Felicissimus	84
Felicula	91
Felix	79
Festa	37
Festus	37, 41
Fida	72

Fonteia	48
Fortunatiana	49
Fortunatianus	49
Fronto	80
Fuscus	82
Galla	19
Glaucilla	88
Granianus	19
Heraclides	23
Hermes	26
Hermion	11
Hilarus	66
Ianuarina	77
Iberius	55
Irene	24
Iucunda	69
Iulius	76
Laberius	47
Liciniana	75, 79
Luxurius	16
Marciana	52
Marinus	60
Maxima	29, 53
Melitine	48
Mepon	69
Moschus	50
Musaeus	50
Nicomedes	86
Nymphidia	65
Nonnita (?)	112
Nymphodotus	1
Onesima	17
Onesimus	15, 48
Optata	86
Paula	59
Paulinus	42
Philetus	19
Philonicus	90
Philoxinus	66
Pistus	16
Pollentinus	76
Polybius	29
Popilia	14
Potitus	24
Praesidia	69

Primila	67
Privatus	31, 75, 88
Proserius	74
Protis	38, 39
Quartinus	67
Quartus	25
Quintiola	78
Restitutus	52
Romanus	22
Rusticus	22
Sambatus	78
Sardiana	53
Saturnina	31, 69
Saturninus	40, 88
Secundus	79, 88
Servatus	32
Severa	7, 64, 83
Severus	26, 27
Silvanus	92
Statutus	71, 84
Successus	33
Tarracius	34
Thallus	39
Tiberina	34
Tibridius (?)	34
Tryphera	46, 57
Tryphosa	8
Valens	4, 9
Valeriana	15
Vernacla	9
Verus	3
Vindex	89
Ursa	80
Ursicimus	94
Αμελι	120
Μουσης	122

GEOGRÁFICA

Roma	19
Sicca Veneria	25
Col. Iul. Urbs Triumphalis Tarraco	2
Tarrac(o) Triumphalis	78